

Ecologische Risico Analyse

Project:
RWZI 's-Hertogenbosch

Opdrachtnemer : Combinatie Besix-Hegeman
Opgesteld door : Besix
Opdrachtgever : Waterschap Aa en Maas

Documentnummer : ERA_001_2015
Versie : A
Datum : 06-05-2015
Status : Definitief

Opgesteld:	
Naam:	J. Mos
Functie:	Adviseur milieu & ecologie
Paraaf:	
Datum:	6 mei 2015
Geautoriseerd:	
Naam:	
Functie:	
Paraaf:	
Datum:	

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	3
2.	VERSPREIDING FLORA- EN FAUNASOORTEN.....	4
2.1	Broedvogels.....	4
2.2	Zoogdieren.....	4
2.3	Reptielen, amfibieën en vissen.....	5
2.4	Vaatplanten.....	5
2.5	Overige soorten	5
2.6	Samenvatting soortverspreiding projectlocatie.....	6
3.	EFFECTEN INGREEP EN MITIGATIE FLORA EN FAUNA.....	7
3.1	Broedvogels.....	7
3.2	Zoogdieren.....	7
3.3	Kamsalamander	8
3.4	Verbodsbepalingen Flora- en faunawet	8
3.5	Ecologisch werkprotocol en begeleiding	9
4.	SAMENVATTING	10

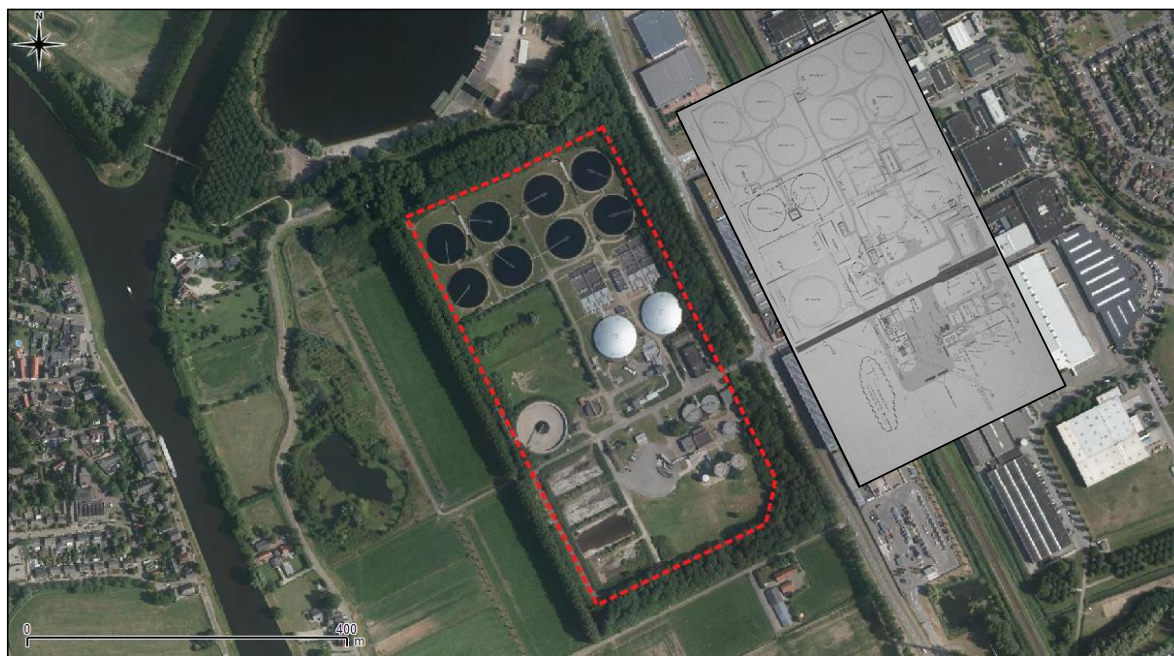
1. INLEIDING

Het Waterschap Aa en Maas heeft de combinatie Besix-Hegeman opdracht gegeven om ter plaatse van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) 's Hertogenbosch de renovatie en uitbreiding uit te voeren van de water- en sliblijn. In 2011 is ten behoeve van dit project door Royal Haskoning een ecologische onderzoek uitgevoerd*. In het kader van de in mei 2015 af te ronden MER-oplegnotitie dient te worden beoordeeld of dit onderzoek in het licht van de Flora- en faunawet (verdere genoemd als Ffwet) nog volstaat om de voorgenomen ingreep te kunnen toetsen aan de geldende verbodspalingen. Het onderzoek van Royal Haskoning is op het moment van schrijven van onderhavige analyse 4 jaar oud (veldbezoek 7 april 2011, rapportdatum 3 oktober 2011). Afhankelijk van de aanwezige soorten (Ffwet tabel 1-/2- of 3-soorten) en de ontwikkeling van het aanwezige habitat dienen ecologische onderzoeken doorgaans na 3 tot 5 jaar te worden herzien.

Het onderzoek van Royal Haskoning is inhoudelijk zowel ecologisch als juridisch beoordeeld zodoende eventuele knelpunten ten aanzien van de Ffwet in kaart te brengen. Ten behoeve van de analyse is op 23 april 2015 een indicatief veldbezoek uitgevoerd. Indien noodzakelijk zijn aanvullend recente verspreidingsgegevens geraadpleegd. Onderhavig rapport geeft een analyse van het rapport alsmede advies voor uitvoeringswerkzaamheden en vervolgonderzoek.

Uitgangspunten van onderhavige analyse betreffen:

- Analyse richt zich alleen op de Flora- en faunawet;
- De werkzaamheden vinden plaats binnen de begrenzing van de RWZI;
- Bomensingels rondom de RWZI blijven grotendeels behouden.

Figuur 1. RWZI Den Bosch met de begrenzing van de projectlocatie en ontwerptekening inrichting.

* Rooij, de, J.A.A. 2011. Ecologisch onderzoek RWZI 's-Hertogenbosch. 3 oktober 2011. (concept rapport). Royal Haskoning B.V. Ruimtelijke Ontwikkeling, 's-Hertogenbosch.

2. VERSPREIDING FLORA- EN FAUNASOORTEN

2.1 Broedvogels

Conclusie Royal Haskoning (2011):

"In het plangebied komen diverse algemene broedvogelsoorten voor, met name in de struwelen en de bossingels die de RWZI omringen. Ook maken trekvogels (ganzen, watervogels) gebruik van het gebied. De korte, voedselrijke grasvelden en het wiel zijn hierbij een geschikt foerageergebied. Tenslotte is er zeer waarschijnlijk een horst van de buizerd aanwezig; dit nest is het gehele jaar door beschermd."

Onderhavige analyse richt zich op de projectlocatie, gelegen binnen de begrenzing van de RWZI. Binnen het deel van de RWZI waar de voorgenomen werkzaamheden zijn gepland is geschikt habitat aanwezig voor algemene broedvogelsoorten als merel, vink, winterkoning, wilde eend, roodborst en houtduif. Er zijn tijdens het veldbezoek op 23 april 2015 buiten enkele nesten van algemene soorten geen (aanwijzingen van) jaarrond beschermde nesten* op de projectlocatie zelf aangetroffen. Wel zijn waarnemingen bekend van de grote gele kwikstaart. Deze soort heeft naar verwachting broedlocaties ter plaatse van de wielen, ten westen van de RWZI en zal sporadisch waargenomen kunnen worden binnen het terrein van de RWZI. Binnen de projectlocatie zijn voor deze soort geen mogelijkheden om tot broeden te komen. In de te behouden bomensingel rondom de RWZI zijn nesten van onder andere houtduif, kraaiachtigen en naar verwachting Buizerd aangetroffen. Laatstgenoemde soort is op 23 april tevens waargenomen boven het zuidelijk deel van de projectlocatie waardoor mag worden aangenomen dat de RWZI binnen het territorium van een broedpaar is gelegen. De nestlocatie ten noordwesten van de RWZI, zoals beschreven door Royal Haskoning, kan derhalve in gebruik zijn door de soort.

Geconcludeerd kan worden dat er naast het onderzoek van Royal Haskoning geen aanvullende soorten broedvogels binnen de projectlocatie zijn te verwachten.

* Categorie 1 t/m 4: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en fauna wet ruimtelijke ingrepen 2009

2.2 Zoogdieren

Conclusie Royal Haskoning (2011):

"In het plangebied komen algemeen beschermde grondgebonden zoogdiersoorten voor. In de omringende bossingels bevinden zich geen geschikte habitats voor vleermuizen. Wel is het RWZI-terrein, vanwege de afwisseling in structuur en aanwezigheid van water, een foerageergebied voor diverse vleermuissoorten. Aanwezige gebouwen en installaties lijken in eerste instantie ongeschikt als paar- en verblijfplaats. Er is echter geen gericht geschikt vleermuisonderzoek gedaan. Zodoende kan de aanwezigheid van streng beschermde vleermuissoorten niet worden uitgesloten."

Het aanwezige habitat binnen de projectlocatie is geschikt voor algemene voorkomende grondgebonden soorten zoals (echte, woel- en spits-) hermelijn, wezel, mol en konijn. Tijdens het indicatieve veldbezoek op 23 april 2015 zijn zeer grote aantallen konijnen waargenomen op met name de onbebouwde delen van de projectlocatie. Van streng beschermde grondgebonden soorten zoals de das, eekhoorn en steenmarter zijn binnen het terrein van de RWZI geen sporen aangetroffen. Deze en overige strenge beschermde soorten zijn op basis van de soortverspreiding en/of het ontbreken van geschikt habitat, niet te verwachten.

Vleermuizen zoals de gewone dwergvleermuis kunnen gezien het geschikte aanwezige habitat gebruik maken van de RWZI om te foerageren. De te slopen/recoveren bebouwing is daarnaast potentieel geschikt voor de gewone dwergvleermuis om in te verblijven. In de bosstrook aan de noordzijde van de

RWZI zijn diverse vleermuiskasten aanwezig die in het recente verleden ter mitigatie voor een andere ruimtelijke ingreep in de bomen zijn opgehangen. Vleermuizen maken doorgaans gebruik van lijnvormige landschapselementen (bomenlanen, hagen, waterlopen) om zich door het landschap te begeven. De boomsingel rondom de RWZI kan in theorie een dergelijke vliegroudefunctie vervullen. Bovenstaande bevindingen zijn in lijn met de conclusies van Royal Haskoning.

2.3 Reptielen, amfibieën en vissen

Conclusie Royal Haskoning (2011):

“Binnen het plangebied komen geen reptielen voor.”

“In het plangebied komen geen beschermde vissoorten voor en ook niet in de direct aangrenzende terreinen.”

“In het plangebied en in de omgeving daarvan komen meerdere soorten amfibieën voor. Het voorkomen van de streng beschermde kamsalamander in de aanwezige wielen kan niet worden uitgesloten.”

Op basis van recente verspreidingsgegevens en het aanwezige habitat kan de aanwezigheid van zowel reptielen als vissen binnen de projectlocatie worden uitgesloten.

Het aanwezige habitat binnen de RWZI is geschikt als leefgebied voor algemene amfibiesoorten zoals gewone pad en bruine kikker. Er zijn geen recente gegevens over aanwezigheid van de kamsalamander in de omgeving van de RWZI, waaronder de nabijgelegen wielen. Er van uitgaande dat deze soort zich hier in de afgelopen 4 jaar heeft gevestigd wordt, gezien de afstand van dit potentiële leefgebied tot de projectlocatie binnen de RWZI, niet verwacht dat deze soort zich binnen het toekomstig werkterrein bevindt. Op de projectlocatie is geen geschikt (voortplantings)habitat aanwezig. In het slechtste geval kunnen dieren zich in de boomsingel aan de westzijde ophouden om te overwinteren. Gezien echter de afstand tot het potentiële voortplantingswater (150+ meter) ligt ook dit niet in de lijn der verwachting. In het kader van de voorgenomen ingreep zal de boomsingel daarnaast behouden blijven. Overige streng beschermde soorten zijn op basis van recente verspreidingsgegevens en het aanwezige habitat niet te verwachten. Ten aanzien van de onderzoeksresultaten van Royal Haskoning zijn dan ook geen verdere aanvullingen aan de orde.

2.4 Vaatplanten

Conclusie Royal Haskoning (2011):

“Het gebied wordt behoudens de bossingels gekenmerkt door voedselrijke, intensief beheerde begroeiingen. Er zijn geen beschermde soorten aangetroffen op het terrein van de RWZI, noch worden deze gezien de terreinomstandigheden en beheer hier verwacht.”

Gezien het huidige beheer en terreinonderhoud van de RWZI zijn op de te ontwikkelen terreindelen ten aanzien van het aanwezige habitat geen streng beschermde soorten te verwachten. Dit is conform de onderzoeksconclusie van Royal Haskoning.

2.5 Overige soorten

Conclusie Royal Haskoning (2011):

“Voor het plangebied en de wielen ten westen daarvan zijn geen meldingen van beschermde insectensoorten.”

Overige streng beschermde (ongewervelde) soorten zijn op de projectlocatie binnen de RWZI niet te verwachten doordat het specifieke habitat dat deze soorten doorgaans vereisen, op de projectlocatie ontbreekt.

2.6 Samenvatting soortverspreiding projectlocatie

Onderstaand is een samenvatting weergegeven van de (mogelijk) te verwachten streng beschermde soorten en bijhorende leefgebiedfunctie.

Tabel 1. Overzicht streng beschermde soorten (tabel 2/3 Ffwet) op en rondom de projectlocatie

Soort(groep)	Geschikt habitat	Waargenomen / te verwachten soorten	Functie	Tabel 2/3 soort Ffwet
Broedvogels	ja	categorie 1 t/m 4: buizerd ¹ , grote gele kwikstaart	foerageergebied, ¹ nestlocatie buiten projectlocatie	ja
		categorie 5: ekster	nestlocatie	ja
		algemene soorten: wilde eend, vink, houtduif ed.	nestlocatie	ja
Grondgebonden Zoogdieren	ja	algemene soorten, konijn	leefgebied	nee
Vleermuizen	ja	gewone dwergvleermuis	verblijfplaats	ja
		diverse soorten	foerageergebied,	ja
		diverse soorten	vliegrouete	ja
Reptielen	nee	nee	nee	nee
Amfibieën	nee	kamsalamander	potentieel overwinteringsgebied op grens projectlocatie	ja
	ja	algemene soorten	leefgebied	nee
Vissen	nee	nee	-	-
Vaatplanten	nee	algemene soorten	groeiplaats	nee
Overige soorten	nee	nee	-	-

3. EFFECTEN INGREEP EN MITIGATIE FLORA EN FAUNA

Enkele soorten en soortgroepen ondervinden (mogelijk) hinder door de voorgenomen ingreep binnen de begrenzing van de RWZI. Onderstaand is per soort of soortgroep aangegeven welke effect aan de orde is op basis van het ecologische onderzoek van Royal Haskoning alsmede de in dit kader van onderhavig rapport uitgevoerde analyse. Tevens is aangegeven welke mitigerende maatregelen aan de orde zijn om overtreding van de FFwet te voorkomen.

3.1 Broedvogels

Conclusie Royal Haskoning (2011):

“Ten aanzien van broedvogels kan overtreding van de verbodsbepalingen onder artikel 11 niet worden uitgesloten. Mitigerende maatregelen, zoals uitvoering buiten het broedseizoen, zijn noodzakelijk om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Deze periode is indicatief. Er moet voor aanvang van de werkzaamheden uitgesloten worden dat vogels tot broeden zijn gekomen binnen de beïnvloede zone. Ontheffing kan niet worden aangevraagd voor het verstoren/vernielen van nesten van broedende vogels en jaarrond beschermde nesten van vogels.”

Alle soorten broedvogels vallen in het kader van de Flora- en faunawet onder de meest strenge beschermingscategorie (Tabel 3). Geen enkel broedgeval mag gedurende het broedseizoen worden verstoord. Voor het broedseizoen wordt doorgaans de periode 15 maart tot 1 augustus aangehouden. Deze periode ligt echter niet vast aangezien de aanvang en het verloop van het broedseizoen per soort verschilt en sterk afhankelijk is van (een combinatie van) externe factoren zoals de dagtemperatuur, het weer en het voedselaanbod.

De buizerd maakt naar verwachting gebruik van de boomsingel aan de noordzijde van de RWZI om te broeden. Naar verwachting zal er geen sprake zijn van verstoring van dit nest gezien de afstand tot de voorgenomen werkzaamheden. Dit in tegenstelling tot de toetsing van Royal Haskoning waarbij het conventionele alternatief o.a. de kap van de westelijke boomsingel omvatte en de realisatie van twee bezinkbassins, direct ten zuiden van de nestlocatie. In onderhavig ontwerp blijft de singel behouden, zullen de huidige nabijgelegen bezinkbassins worden gerenoveerd en de nieuwe bezinkbassins op het centrale deel van de RWZI worden gerealiseerd. Hierdoor wordt niet verwacht dat de buizerd hinder ondervindt en aankomende broedseizoenen gebruik kan blijven maken van het nest om tot broeden te komen. Ten aanzien van foerageergebied zijn er in de directe omgeving voldoende alternatieven voor de soort om gebruik van te maken. Ditzelfde geldt ook voor de grote gele kwikstaart. Hierbij valt te denken aan de wielen (en omgeving) ten westen van de RWZI.

Voor de binnen de RWZI te verwachten categorie 5 soorten geldt dat er voldoende alternatieve broedmogelijkheden aanwezig zijn in de directe omgeving (waaronder de aanliggende boomsingels). Voor deze en alle andere te verwachten (algemene) soorten broedvogels geldt het eerder genoemde broedseizoen waarbuiten de (kap)werkzaamheden dienen plaats te vinden en/of te starten.

3.2 Zoogdieren

Conclusie Royal Haskoning (2011):

“De voorgenomen renovatie heeft vooral tijdelijke gevolgen voor de aanwezige zoogdieren. De verschillende populaties zullen eerst in omvang afnemen maar zich vervolgens na vijf a tien jaar herstellen. De ontwikkeling van de ecologische verbindingszone levert een positieve bijdrage aan de verspreiding van deze soorten.”

Zonder een aanvullend onderzoek is de aanwezigheid van een verblijfsfunctie van vleermuizen binnen de RWZI niet uit te sluiten. Zonder dit onderzoek kan de ingreep niet volledig worden getoetst aan de verbodsbepalingen zoals opgenomen in de FFwet. Gedurende het seizoen van 2015 zal derhalve een onderzoek (conform vleermuisprotocol 2013) plaatsvinden naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen in

de aanwezige bebouwing binnen de RWZI. Indien een verblijfplaats wordt aangetroffen dienen maatregelen te worden getroffen om verstoring van een verblijfplaats te voorkomen. De maatregelen worden vervolgens door middel van een ontheffingsaanvraag ter beoordeling voorgelegd aan de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Vooruitlopend zullen conform de soortenstandaard voor de gewone dwergvleermuis speciale vleermuis kasten in de directe omgeving worden aangebracht ten behoeve van de noodzakelijk 'gewenningsperiode' bij het treffen van dergelijke maatregelen. Uitgangspunt is de mitigatie van 1 kraamverblijf en 1 zomerverblijf. Ten aanzien van foerageer-mogelijkheden zijn er voldoende alternatieven in de omgeving van de RWZI aanwezig. Daarnaast zal er ook op de RWZI zelf voldoende foerageer-mogelijkheden aanwezig blijven. De boomsingels rondom de RWZI zullen grotendeels gehandhaafd blijven. Alleen aan de oostzijde zullen rooiwerkzaamheden plaatsvinden ten behoeve van een buslus. Ten aanzien van ontwerp en kapwerkzaamheden zal rekening worden gehouden met een potentieel aanwezige vliegrouwe zodoende verstoring te voorkomen. Gebruik van verlichting waarbij uitstraling naar de omgeving wordt voorkomen, zal hier tevens aan bijdragen.

Voor de aanwezige konijnenpopulatie geldt bij het uitvoeren van de werkzaamheden de algemene zorgplicht. Gezien de grote aantallen/dichtheden konijnen binnen de RWZI zal hiervoor een specifieke werkwijze worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol. Onder andere een gefaseerde uitvoering van het zorgvuldig verwijderen van de struikvegetatie/grondverzet maken hiervan deel uit.

3.3 Kamsalamander

Conclusie Royal Haskoning (2011):

"De voorgenomen werkzaamheden vormen geen bedreiging voor het biotoop van de kamsalamander. Gelet op de huidige kwaliteit van dit biotoop komt deze soort niet in een levensvatbare populatie voor. Voor deze soort hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd."

Gezien de ligging van het potentieel aanwezige habitat van de kamsalamander ter plaatse van de wielen tot de bomensingel aan de westgrens van de RWZI (150 meter+ afstand) wordt niet verwacht dat de soort (ten behoeve van overwintering) zich binnen de invloedssfeer van de ingreep bevindt. Voortplantingsmogelijkheden binnen de RWZI zijn niet aanwezig. Verstoring is dan ook niet aan de orde.

3.4 Verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Voor de broedvogelsoorten die op de projectlocatie voorkomen en/of te verwachten zijn geldt dat, indien de potentiële nestlocaties (boom- en struikvegetatie) buiten het broedseizoen worden verwijderd, er geen overtredingen plaatsvindt met betrekking tot deze soorten. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is hierbij van toepassing:

"Het is verboden nesten, hopen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren."

De nesten mogen echter wel worden aangetast wanneer deze op dat moment niet in gebruik zijn. Globaal wordt voor het broedseizoen de periode 15 maart tot 1 augustus aangehouden. De flora- en faunawet hanteert echter geen vaste periode voor het broedseizoen. De aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen is hierbij leidend.

Door de voorgenomen (sloop- en renovatie) werkzaamheden kan een eventueel aanwezige verblijfsplaats van de gewone dwergvleermuis verstoord raken en een potentiële vliegrouwe langs de oostzijde van de RWZI. Ook hierbij is in beide gevallen sprake van overtreding van Artikel 11 van de Flora- en faunawet. Bij de aanleg van de buslus zal rekening worden gehouden met de potentiële vliegrouwe. Daarnaast zal om de ingreep volledig te kunnen toetsen aan deze verbodsbepaling een aanvullend (protocollair) onderzoek plaatsvinden naar de aanwezigheid van vleermuisverblijfsplaatsen binnen de RWZI.

3.5 Ecologisch werkprotocol en begeleiding

De noodzakelijke maatregelen en planning zullen in een ecologisch werkprotocol worden opgenomen en conform dit protocol worden uitgevoerd. Het werkprotocol dient bekend te zijn bij de uitvoerder en overige aanwezigen. De maatregelen zullen door of onder begeleiding van een ter zake kundige (ecoloog) worden uitgevoerd.

4. SAMENVATTING

Het Waterschap Aa en Maas heeft de combinatie Besix-Hegeman opdracht gegeven om ter plaatse van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) 's Hertogenbosch de renovatie en uitbreiding uit te voeren van de water- en sliblijn. In het kader van de in mei 2015 af te ronden MER-oplegnotitie is het ecologische onderzoek van Royal Haskoning uit 2011 (Rooij, de, J.A.A. 2011. Ecologisch onderzoek RWZI 's-Hertogenbosch. 3 oktober 2011. (concept rapport). Royal Haskoning B.V. Ruimtelijke Ontwikkeling, 's-Hertogenbosch.) beoordeeld of dit volstaat om de voorgenomen ingreep te kunnen toetsen aan de huidige wetgeving. Onderhavig rapport omvat een analyse van het onderzoek op basis van een indicatief veldbezoek en recente verspreidingsgegevens. Tevens wordt een advies gegeven voor wat betreft de uitvoeringswerkzaamheden en aanvullend onderzoek.

Uitgangspunten van onderhavige analyse betreffen:

- Analyse richt zich alleen op de Flora- en faunawet;
- De werkzaamheden vinden plaats binnen de begrenzing van de RWZI;
- Bomensingels rondom de RWZI blijven grotendeels behouden.

Onderstaand is een samenvatting weergegeven van de ecologische en juridische consequenties van de voorgenomen ingreep alsmede de noodzakelijk beheersmaatregelen.

Tabel II. Overzicht effectenanalyse en maatregelen Flora- en faunawet soorten op en rondom de projectlocatie RWZI 's-Hertogenbosch

Soort(groep)	Waargenomen / te verwachten soorten	Functie	Verstoring	Verbodsbepaling Flora- en faunawet	Maatregelen
Broedvogels	categorie 1 t/m 4: buizerd, grote gele kwikstaart	nestlocatie, foerageergebied	nee	Artikel 11	uitstraling verlichting naar omgeving voorkomen
	categorie 5: ekster	nestlocatie	ja	Artikel 11	(kap)werkzaamheden (starten) buiten broedseizoen (15 maart tot 1 augustus)
	algemene soorten: wilde eend, vink, houtduif ed.	nestlocatie	ja	Artikel 11	
Grondgebonden zoogdieren	konijn	leefgebied	ja	-	zorgplicht: gefaseerde uitvoering van het zorgvuldig verwijderen van de struikvegetatie / grondverzet
Vleermuizen	gewone dwergvleermuis	verblijfplaats	mogelijk	Artikel 11	protocollair onderzoek*, vooruitlopend vleermuiskasten ophangen (zomer 2015) conform soortenstandaard gewone dwergvleermuis met als uitgangspunt het mitigeren van 1 kraamverblijf en 1 zomerverblijf
	diverse soorten	foerageergebied,	nee	-	uitstraling verlichting naar omgeving voorkomen
	diverse soorten	vliegroute	mogelijk	Artikel 11	aandachtspunt bij ontwerp en uitvoering kap ten aanzien van aanleg buslus, uitstraling verlichting naar omgeving voorkomen
Reptielen	nee	nee	-	-	-
Amfibieën	kamsalamander	potentieel overwinteringsgebied	nee	-	-
	algemene soorten	leefgebied	nee	-	-
Vissen	nee	-	-	-	-
Vaatplanten	algemene soorten	groeiplaats	ja	-	-
Overige soorten	nee	-	-	-	-

* Afhankelijk van de uitkomst van het onderzoek zullen aanvullende maatregelen worden getroffen om verstoring van leefgebiedsfuncties te voorkomen. Deze maatregelen zullen door middel van een ontheffingsaanvraag ter toetsing bij het bevoegd gezag worden voorgelegd

Indien uit nader onderzoek blijkt dat er sprake is van een aanwezige verblijfsfunctie voor vleermuizen in de te slopen/renoveren bebouwing zullen de noodzakelijk maatregelen door middel van een ontheffingsaanvraag vooraf ter beoordeling bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland worden voorgelegd. De te treffen maatregelen zullen worden opgenomen in een ecologisch werkprotocol en door of onder begeleiding van een ter zake kundige worden uitgevoerd.